

Karel Klostermann

/1848-1923/

Povídkář a romanopisec zobrazující hlavně Šumavu a Pošumaví. Měl smysl pro osobitý přírodní charakter tohoto kraje, pro jeho zvláštní lidské typy i pro jeho nedávnou hospodářskou a sociální historii.

Narodil se 13. 2. 1848 v hornorakouském Haagu. Oba rodiče pocházeli ze Šumavy (matka z bohatého sklářského rodu), otec působil jako lékař na různých místech v jižních Čechách. Klostermann studoval gymnázium v Písku a v Klatovech, pak medicínu ve Vídni. Studium nedokončil, dva roky byl soukromým vychovatelem v Žamberku, rok redaktorem vídeňského časopisu *Wanderer*. V l. 1873–1908 učil na německé reálce v Plzni. Zpočátku zápasil s hmotným nedostatkem, později byl jako učitel německé školy napadán pro svou českou literární činnost. Jeho román *Za štěstím* (1895), který líčí ztroskotané osudy českých lidí hledajících lepší existenci ve Vídni, vedl k udavačské aféře. – Kromě několika větších cest do ciziny trávil Klostermann už od studentských dob prázdniny většinou na Šumavě, několikrát na jihočeských Blatech, v posledních letech života ve Štětkní u Strakoníc; tam zemřel 16. 7. 1923.

Po úspěchu německých črt ze Šumavy (*Böhmerwaldskizzen*) napsal Klostermann na vybídnutí V. Vlčka pro jeho *Osvětu* svou první českou povídku a vzápětí román *Ze světa lesních samot* (č. 1891). Jím a dalšími prózami ze šumavského prostředí, které jsou jádrem jeho tvorby, objevil pro soudobou literaturu dosud neznámou oblast česko-bavorského pomezí. Román vypráví o tvrdém životě lidí v zapadlém koutě šumavského Pürstlinku kolem osamělé myslivny, o jejich denních zápasech s drsnou přírodou. Krása i krutost přírodního živlu stojí v popředí díla: obrazy nepřístupných hlubokých lesů, záludných bažin, močálů a vod, vánic a bouří, nekonečných dešťů a mlh, které uzavírají lidi do samoty a odlučují je od okolního světa. Vrcholným projevem moci přírodních sil je v závěru románu zhoubná vichřice (která r. 1870 skutečně zničila rozsáhlé plochy šumavského polesí). Příroda určuje i způsob života a myšlení lidí, spoluvytváří jejich povahy a osudy. Ti, kteří zde žijí trvale, se jí připodobňují a přijímají její neúprosné zákony. Stávají se tvrdými jako ona, jsou však schopni i solidarity při katastrofách a neštěstích (smrt dřevaře Matýska). Takoví jsou dřevorubci a jejich ženy, starousedlí lesní zaměstnanci i osadníci z okolních vesnic. Výrazně je vykreslen pochmurný zjev hajného Vavrucha, po léta vedoucího boj s pytláky, pašeráky a zloději skotu; je ztělesněním nelítostné morálky prostředí, která v určitých chvílích dává jen dvojnásobnou možnost: zničit, nebo být zničen. Ústřední postava románu revírník Kořán se málem stává obětí tohoto prostředí, když se ve jménu lidskosti i zákona pokouší onomu

krutému rozporu uniknout. Také ostatní postavy jsou charakterizovány především ve svých vztazích ke světu lesních samot. Vavruchova dcera Katy je po všech stránkách dítětem svého kraje, zatímco revírníkova mladá žena Zdeňka a příručí Svijanský, kteří sem přicházejí zvenčí, se s životem v lesních pustinách těžko vyrovnávají, trpí a téměř mu podléhají.

V dalších románech z Pošumaví přesunuje autor pozornost spíše na lidské konflikty a životní dramata, v jejichž pozadí stojí hospodářské převraty a jimi podmíněné sociální proměny v kraji. Po vichřici zničil v 70. letech obrovské lesní rozlohy kůrovec. Nutnost narychlo zpracovat a odvézt spousty dřeva vyvolala dočasnou konjunkturu a blahobyť, otevřela dveře kapitalistickému podnikání se všemi hmotnými i morálními důsledky pro obyvatele, zvyklé dotud na starodávný způsob života. To je námětem románu *V ráji šumavském* (1893), který zejména na osudech rodiny sedláka Podhamerského představuje rozkladný vliv rychlého zbohatnutí a nenasytné touhy po majetku: zaslepenou pýchu, lakotu i rozmařilost, bezohledné rvavé sobectví i nevyhnutelný konečný rozvrat a pád. Protějškem Podhamerského a jeho dětí je idealizovaná postava starého Seppa, který jediný se nedá strhnout obecným shonem po mamonu. V románě *Kam spějí děti* (1901) je zpodobena další etapa z dějin kraje, období po přechodném blahobytu. Šumava chudne, zemědělství v drsném podnebí není schopno lidi uživit, bývalé velké statky se zadlužují. Mladí odcházejí do měst, zejména do Vídně, kde se odcizují domovu, proletarizují a často propadají mravní zkáze. Zachraňují se jen jednotlivci, kteří jsou duševně a morálně dosti silní. Jmenované romány tvoří v Klostermannově díle jakousi trilogii; variace na jejich základní témata obsahuje i velké množství povídek (*V srdci šumavských hvozdu*, 1896, aj.). Volně s nimi souvisí román *Skláři* (č. 1893), který otvírá pohled hlouběji do minulosti Pošumaví a ukazuje rozvoj i krizi tamního sklářského průmyslu v první půli 19. století; autor v něm čerpal z rodové historie svých předků z matčiny strany. V obou zakladatelích velkých sklářských podniků (pan Chablé a starý Haslinger) vytvořil dva individuálně odlišené, ale přitom dobově i společensky typické lidské portréty. Román zachycuje specifické prostředí tehdejších sklářských manufaktur, jejich výrobní poměry, obchodní problémy, patriarchální vztahy mezi majiteli a domáckými dělníky atd.

Z Klostermannovy pozdější tvorby, jež už někdy byla poznamenána poklesem umělecké tvořivé síly, dosáhl značné obliby román *Mlhy na Blatech* (č. 1906). Pokoušel se (asi pod vlivem Holečkových Našich a souběžně s Baarovým Janem Cimburou) vystihnout příznačné charakterové rysy jihočeského selství i přírodní zvláštnosti kraje. V díle se prostupují dvě hlavní dějová pásma, postupný úpadek selského rodu Krušinova a duševní a morální vývoj sirotka Vojty, žijícího na statku Potužákových. Na vlastních autorových trpkých zkušenostech z praxe středoškolského učitele je založen rozvleklý čtyřsvazkový román *Suplent* (1913), zajímavý jako dobový doku-

ment o byrokratických poměrech rakouského školství, které urovnávaly cestu spíše kariéristům než poctivým vychovatelům mládeže, a o hmotné bídě mladých učitelů, která mnohdy podlamovala i jejich charaktery.

Josef Jiří Kolár

/ 1812 - 1896 /

Výrazná osobnost českého divadla; herec, režisér, dramaturg a dramatik, prosazující romantické pojetí divadelně uměleckého projevu. Psal patetické historické hry, veselohry, překládal dramata Shakespearova a Goethova.

Vlastním jménem Kolář. Narodil se 9. 2. 1812 v Praze, kde také vychodil gymnázium a začal studovat filozofii a medicínu. Stal se vychovatelem v maďarské šlechtické rodině, což mu umožnilo poznat i západní Evropu a prohloubit jazykové znalosti. Po návratu se rozhodl pro hereckou dráhu; poprvé vystoupil r. 1837 na ochotnickém Kajetánském divadle, které vedl J. K. Tyl. Roku 1842 byl angažován do německého souboru Stavovského divadla. Vystupoval nadále i v českých představeních a po Tylově odchodu z Prahy r. 1851 se stal vůdčí osobností českého divadla; od r. 1864 z protestu proti provizornímu řešení české divadelní otázky omezil své působení jen na scénu německou. Po dvou letech byl však povolán zpět do českého Prozatímního divadla jako vrchní režisér jeho činohry. Na divadle byl aktivně činný až do r. 1873, r. 1881 převzal ještě funkci dramaturga Národního divadla, ale zakrátko z ní odešel. Zemřel 31. 1. 1896 v Praze.

Po celý život se J. J. Kolár snažil realizovat svou romantickou představu umělce jako naprosto výjimečného jedince, stojícího v rozporu s celým světem a nad ním. Jeho vzory byli Byron, E. T. A. Hoffmann a Jean Paul, ve filozofii Hegel. Proto patřil v době předbřeznové (tj. před revolucí r. 1848) k nejradiálnějším skupině české inteligence, jež romantismem vyjadřovala svůj odpor proti opatrnickému šosáctví českého prostředí. V 50. letech promítl Kolár své romantické ideály do programu divadla velkých činů a vášní. Zejména svými shakespeareovskými překlady, inscenacemi i hereckými kreacemi přispěl tehdy podstatně k budování české divadelní kultury náročného stylu (podobný význam mají též jeho překlady dramát Schillerových a Goethových). Patetický romantický postoj, jenž pronikal všechnu Kolárovu tvorbu a činnost (např. i v bezohledných osobních polemikách), ztrácel od chvíle politického uvolnění v 60. letech stále více obecnější smysl a opodstatnění.

Jako herec ztělesňoval Kolár nejúspěšněji výjimečné a silné individuality; jeho nadneseně zjednodušující herecký projev plný výrazných gest a póz působil prý mohutným dojmem. Také jako dramatik prokazoval obdobně